

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки, статистики та економічного аналізу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ А.Д.Діброва

“ _____ ” _____ 2021 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри глобальної економіки

Протокол №__ від “ _____ ” _____ 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ Н.М. Вдовенко

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри статистики та

економічного аналізу

Протокол №15 від “20” _____ травня 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ І.Д. Лазаришина

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АНАЛІЗ РИНКІВ»

спеціальність _____

освітня програма _____

Факультет (ННІ) економічний

Розробники: Кваша С.М., професор кафедри глобальної економіки, доктор економічних наук, Заслужений діяч науки і техніки України

Макарчук О.Г., доцент кафедри статистики та економічного аналізу, к.е.н.

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Аналіз ринків

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність		
Освітня програма		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова (загально-університетська)	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	
Семестр	7	
Лекційні заняття	15 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	90 год.	год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Аналіз ринків» є набуття студентами теоретичних знань та отримання практичних аналітичних навичок для аналізу ринків, зокрема ринків агропродовольчої продукції, з їх класифікацією за ознаками кон'юнктури попиту і пропозиції та вивчення інструментів впливу на ринкову рівновагу.

Аналіз ринку включає комплекс дій, які спрямовані на вивчення усіх чинників, умов та ситуацій, які впливають на стан і розвиток ринку, на зміни його обсягів, структури, масштабів. Проведення аналізу ринку необхідне з метою одержання об'єктивної інформації про реальну ситуацію на ринку, виявлення та оцінки сили впливу основних чинників. Під час аналізу виявляють обсяги, структуру, попит, пропозицію за певний час та визначають основні тенденції розвитку ринку.

Вивчення курсу побудовано таким чином, щоб надати студентам теоретичні знання із аналізу ринку, його складових, методів вивчення, а також розвинути практичні навички застосування отриманих знань для аналізу конкретних ринків.

Завдання: надати студентам знання з ринкової економіки, розуміння принципів формування ринків окремих видів продукції, вміння досліджувати їх функціонування, а також розглянути методи їх регулювання. У процесі вивчення курсу студенти отримають знання щодо підходів структурування ринків за ознаками формування попиту і пропозиції, а також особливостей, що залежні від внутрішнього виробництва та імпорту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** теоретичні та практичні основи процесу формування попиту і пропозиції на ринках товарів, зокрема сільськогосподарської продукції, методи вивчення ринкової рівноваги та її вплив на економічні ефекти для трьох груп економічних інтересів: виробників, споживачів і держави.

вміти: будувати криві попиту і пропозиції ринків сільськогосподарської продукції, визначати точку рівноваги ринків та дохідність (збитковість) виробництва продукції на певних станах ринку – з домінуванням попиту чи пропозиції, аналізувати використання інструментів державного регулювання ринків для досягнення добробуту суспільства.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи здійснення аналізу ринків														
Тема 1. Теоретичні засади аналізу ринків	2		2	2			15							
Тема 2. Аналіз впливу на ринки аграрної продукції членства України у СОТ та співробітництва у рамках ПВЗВТ з ЄС	2		2	2			15							
Тема 3. Основи попиту та пропозиції	3		4	2			15							
Разом за змістовим модулем 1			8	6			45							
Змістовий модуль 2. Методологічні засади дослідження та аналізу ринків аграрної продукції														
Тема 4. Процес дослідження ринку	2		2	2			15							
Тема 5. Дослідження динаміки і стійкості розвитку ринку	2		2	3			15							
Тема 6. Структура і аналіз аграрних ринків ресурсів, товарів і послуг	4		3	4			15							
Разом за змістовим модулем 2			7	9			45							
Усього годин		120	15	15			90							
Курсовий проект (робота) з _____ <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>			-	-	-		-		-	-	-		-	
Усього годин														

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні засади аналізу ринку	2
2	Дослідження та аналіз окремого сільськогосподарського ринку в умовах членства України в СОТ та співробітництва в рамках ПВЗВТ	2
3	Аналіз дії законів попиту та пропозиції на окремий аграрний ринок, еластичність попиту та пропозиції, державне регулювання	2
4	Дослідження окремого аграрного ринку за Д. Акером	2
5	Вивчення взаємозв'язків та взаємозалежностей на певному ринку аграрної продукції з використання регресійного аналізу	3
6	Застосування методів часових рядів для прогнозування на певному ринку аграрної продукції. Презентація вивченого та проаналізованого конкретного аграрного ринку	4
	Всього	15

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Ринкова економіка як система. Механізми негативних та позитивних зворотних зв'язків в ринковій економіці.
2. Класифікація ринків, їх взаємозв'язок.
3. Етапи прийняття рішень в управлінні соціально-економічними процесами, ринками.
4. Практичні завдання економіко-математичного моделювання соціально-економічних процесів, ринків.
5. Класифікація економіко-математичних методів і моделей в управлінні соціально-економічними процесами, ринками.
6. Економіка як складна соціально-економічна з внутрішньо притаманним ризиком. Принципи математичного моделювання економіки.
7. Етапи економіко-математичного моделювання соціально-економічними процесів, ринків.
8. Сутність та приклади статичних та динамічних моделей соціально-економічними процесів, ринків.

9. Ймовірно-статистичні методи моделювання соціально-економічними процесів, ринків.
10. Методи аналізу сезонних коливань в економіці.
11. Статистичні методи розрахунку сезонної хвилі.
12. Моделі прогнозування економічних процесів.
13. Трендові моделі на основі кривих зростання.
14. Оцінка адекватності і точності трендових моделей.
15. Прогнозування економічної динаміки на основі трендових моделей.
16. Етапи екстраполяційного прогнозування економічної динаміки на основі часових рядів з використанням трендових моделей.
17. Визначення та важливість здійснення аналізу ринків.
18. Методичні засади аналізу ринків.
19. Джерела інформації для проведення аналізу ринків.
20. Членство України у світовій організації торгівлі: переваги та недоліки.
21. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі.
22. Переваги і ризики для сільського господарства в умовах членства в СОТ та співробітництва з ЄС у рамках ПВЗВТ.
23. Попит та пропозиція. Криві попиту та пропозиції.
24. Ринковий механізм.
25. Зміни у ринковій рівновазі.
26. Еластичність попиту та пропозиції.
27. Наслідки державного втручання – контроль над цінами.
28. Етапи дослідження ринку.
29. Дослідження ринку за Д. Акером.
30. SWOT та PEST аналізи як необхідні складові дослідження мікро- і макросередовища.
31. Аналіз динаміки, стійкості та коливання ринку: основні поняття та завдання.
32. Основні методи прогнозування розвитку ринку.
33. Оцінка та аналіз циклічності й сезонності ринку.
34. Аналіз факторів, що обумовлюють стан і розвиток ринку.
35. Структура аграрних ринків.
36. Аналіз аграрних ринків з використанням статистичних методів.
37. Інфраструктура аграрних ринків.

Зразок тестового завдання

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС <u>Бакалавр</u> Спеціальність, освітня програма _____ _____ _____	Кафедра <u>глобальної</u> економіки; статистики та економічного аналізу 2021-2022 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № <u>1</u> з дисципліни <u>Аналіз ринків</u>	Затверджую Зав. кафедри _____ (підпис) _____ (Вдовенко Н.М.; _____ (Лазаришина І.Д.) _____ 2020 р.
Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне з двох запитань)			
1. Етапи дослідження ринку.			

2. Задача . На галузевому ринку діє 8 продавців, обсяг реалізації яких наведено у табл. 1 (у млн. грн.).

Таблиця 1

Вихідні дані

Підприємство	1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізації	100	90	80	130	70	60	110	50

Обчисліть індекс Херфіндаля-Хіршмана. Визначте тип ринкової будови.

Тестові завдання різних типів

(максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)

Питання 1. Сукупність підприємств, які виробляють близькі продукти, використовуючи близькі ресурси та технології – це

Питання 2. Ступінь зміни величини попиту на товар при зміні ціни на який-небудь інший товар – це:

- а) пряма еластичність товару за ціною;
- б) еластичність товару за рекламою;
- в) перехресна еластичність товару за ціною.

Питання 3. Монополія – це:

- а) тип галузевого ринку, на якому існує єдиний продавець товару, який не має близьких замінників;
- б) тип галузевого ринку, який характеризується наявністю декількох дуже великих підприємств, що контролюють значну частину виробництва і збуту та конкурують один з одним;
- в) тип недосконалої конкуренції, при якому діє відносно велика кількість продавців, кожний з яких задовольняє невелику частку ринкового попиту на загальний тип товару, реалізованого підприємством і його конкурентами.

Питання 4. Сформована на поточний момент ринкова ситуація, яка характеризується співвідношенням між попитом і пропозицією, рівнем цін, товарними запасами та іншими економічними показниками – це

Питання 5. Вертикальна диференціація продукції визначається одним з наступних чинників:

- а) вибором споживача, що визначається прихильністю до улюбленої товарної марки;
- б) конкурентоспроможністю продукції, що залежить від витрат на рекламу;
- в) співвідношенням ціни до якості продукції;
- г) зниженням еластичності попиту.

Питання 6. Встановити відповідність обчислення індивідуальних індексів конкретного їх виду:

А. $i_q = \frac{q_1}{q_0}$	1. індекс ціни 2. індекс фізичного обсягу товару 3. індекс товарообороту
Б. $i_p = \frac{p_1}{p_0}$	
В. $i_{qp} = \frac{p_1 q_1}{p_0 q_0}$	

Питання 7. Напишіть лінійну форму зв'язку дослідження певного явища на ринку:

Питання 8. Дослідження ринку за Д. Акером складається з наступних етапів:

1. множина допустимих положень вибіркової точки у вибіркового просторі, які призводять до прийняття нульової гіпотези
2. вибіркового простір вибіркової змінної
3. критична область

Питання 9. SWOT аналіз - це

Питання 10. Розподіліть види ринкової кон'юнктури за типами і рівнями:	
1. світова	а) досягається збалансованість попиту і пропозиції; б) стан світового господарства чи господарства окремої країни, групи країн, що складається під впливом кон'юктуроутворюючих чинників; в) ціни утримуються на стабільному рівні; г) стан окремого товару в масштабі національного ринку; д) стан окремої галузі на національному або світовому рівні; е) окремого товару в масштабі регіонального ринку; ж) попит перевищує пропозицію, що призводить до дефіциту товарів.
2. дисбалансована	
3. національна	
4. збалансована	
5. галузева	
6. регіональна	

_____ (прізвище та ініціали НПП)
(підпис)

8. Методи навчання.

Студенто-центроване та проблемно-орієнтоване навчання, технологія інтенсифікації та індивідуалізації навчання, технологія програмованого навчання, інформаційна технологія, технологія розвивального навчання, кредитно-трансферна система організації навчання, електронне навчання в системі Moodle, на платформі Cisco Wibex Meeting, самонавчання, навчання на основі досліджень.

Викладання проводиться у формі : лекцій, мультимедійних лекцій, обговорення проблемних ситуацій у розрізі тем; проведення практичних занять у наступних формах: семінарські заняття, дискусії, практичні заняття у формі ділових ігор, розгляду практичних ситуацій, кейсів, тренінги; самостійного навчання на основі підручників та конспектів, консультацій з викладачами.

Основні відмінності інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється в мотивації студентів, закріпленні теоретичних знань на практиці, підвищенні самосвідомості студентів, виробленню здатності ухвалювати самостійні рішення, здібності до колективної роботи, до соціальної інтеграції, придбанні навичок вирішення конфліктів та пошуку компромісів.

Крім того, вивчення дисципліни передбачає підготовку матеріалів для участі студентів в науково-практичних конференціях.

Теоретичний матеріал з дисципліни, завдання для практичної і самостійної роботи, модульні тести та підсумковий іспит представлені на платформі Elearn НУБіП України (Moodle).

9. Форми контролю

Види контролю: поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, самоконтроль. Екзамен проводиться відповідно до вимог "Положення про екзамени та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України" (2015 р). У НУБіП України використовується рейтингова форма контролю після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (модуля) з певної дисципліни. Її результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки. Рейтингове оцінювання знань студентів не скасовує традиційну систему оцінювання, а існує поряд із нею. Воно робить систему оцінювання більш гнучкою, об'єктивною і сприяє систематичній та активній самостійній роботі студентів протягом усього періоду навчання, забезпечує здорову конкуренцію між студентами у навчанні, сприяє виявленню і розвитку творчих здібностей студентів. Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100- бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ECTS), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами. Письмові екзамени відбуваються із співбесідою.

Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль.

Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи, здійснення проміжного контролю (тестування, теоретичні та ситуаційні завдання) та іспиту.

Оцінювання виконання завдань для самостійної роботи виконується за наступними критеріями:

- якість виконання завдань самостійної роботи;
- ступінь самостійності виконання завдання;
- повнота вирішення завдання самостійної роботи з урахуванням поточних або проектних змін законодавства;
- наявність висновків за результатами дослідження;
- якість оформлення результатів дослідження.

Оцінювання знань студента за результатами виконання завдань для самостійної роботи проводиться за 100-бальною шкалою.

Написання тез доповідей на науковій конференції (семінари) є додатковою частиною самостійної роботи студента над навчальною дисципліною, мета якого – поглиблення теоретичних знань, набутих студентами у процесі вивчення дисципліни, вміння застосовувати індивідуальні, творчі та професійні компетенції, набуті в процесі навчання.

Проведення поточних контрольних робіт відбувається у розрізі тем модуля. Це дає можливість перманентно оцінювати рівень знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами. Для підведення підсумків роботи студентів із змістового модуля виставляється підсумкова оцінка з поточно-модульного контролю, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи.
2. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
3. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни.

12. Рекомендована література

Основна література:

1. Hague P. A practical guide to market research. Доступ: <https://www.b2binternational.com/publications/practical-market-research/>
2. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление. – 7-е изд. / Пер. с англ. под ред. С. Г. Божук. – СПб. : Питер, 2007. – 496 с.
3. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці / С. М. Кваша // Економіка АПК. - 2013. - № 8. - С. 12-21 (стаття).
4. Напрями удосконалення механізмів формування ринкової рівноваги на ринках сільськогосподарської продукції / С. М. Кваша // Економіка АПК. -2011. - №2. – С. 161-167 (стаття).
5. Пиндайк Р., Рабинфельд Д. Микроэкономика / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2011. – 608 с.

Допоміжна література:

6. Basic Statics. Electronic source: <https://www.adb.org/publications/basic-statistics-2017>.
7. Hamulczuk M., Makarchuk O. Time-varying relationship between Ukrainian corn and world crude oil prices, Economic Annals-XXI, 184(7-8)'2020, p. 49-58.
8. Hamulczuk M., Makarchuk O., Sica E. Searching for market integration: Evidence from Ukrainian and European Union rapeseed markets // Land use Land Use Policy 87 (2019) 104078 <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57173048500>

9. Quirk T. Excel 2010 for Business Statistics. A Guide to Solving Practical. Business Problems, School of Business and Technology Webster University, 2018, 264 p.

10. Мармоза А.Т. Економічна статистика: Навч. посібник.-К.: ЦУЛ, 2019.- 600 с.

11. Мармоза А.Т. Практикум з теорії статистики і сільськогосподарської статистики: Навч.посіб. – Центр навчальної літератури, 2019. – 664 с.

12. Оболенцева Л. В. Кон'юнктурні дослідження галузевого ринку : підручник / Л. В. Оболенцева. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 249 с.

13. Чекотовський Е. Статистичні методи: Навч.посібник.-К.: Знання, 2018.- 408 с.

13. Інформаційні ресурси

14. FAS-USDA: <https://www.fas.usda.gov/commodities>

15. Marketing.vc : база маркетингової інформації. Офіційний сайт Alliance Capital Management. [Електронний ресурс] / Режим доступу до даних : <http://marketing.vc/>

16. Аграрні ринки: <http://www.amis-outlook.org/>

17. Державна Служба Статистики України <http://ukrstat.gov.ua/>

18. Євростат <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

19. Мінфін : фінансовий портал. [Електронний ресурс] / Режим доступу до даних : <http://index.minfin.com.ua/>

20. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) <http://www.fao.org/>

21. Світовий банк <http://www.worldbank.org/>

22. Статистичні дані по країнам світу. [Електронний ресурс] / Режим доступу до даних : <http://www.iea.org>